

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

TUGIISIKU- ja LAPSEHOIUTEENUS

suure hooldus- ja abivajadusega lapsele

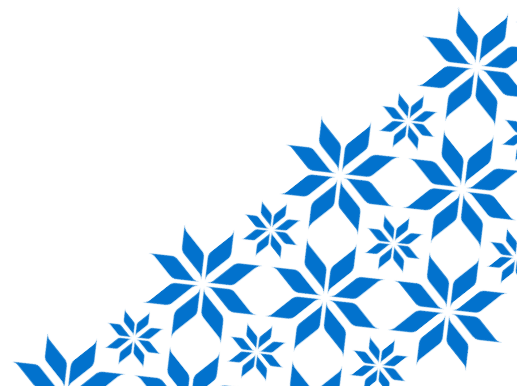
**Soovituslik juhendmaterjal kohalikele omavalitsustele
tugiteenuste pakkumiseks**

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

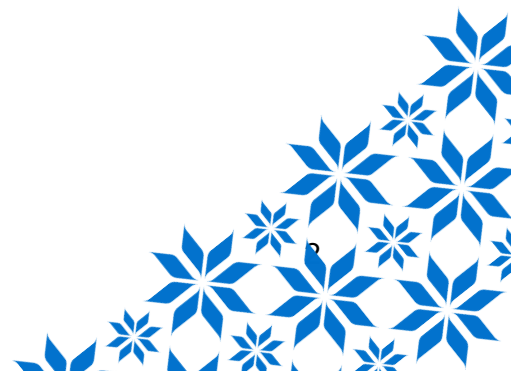

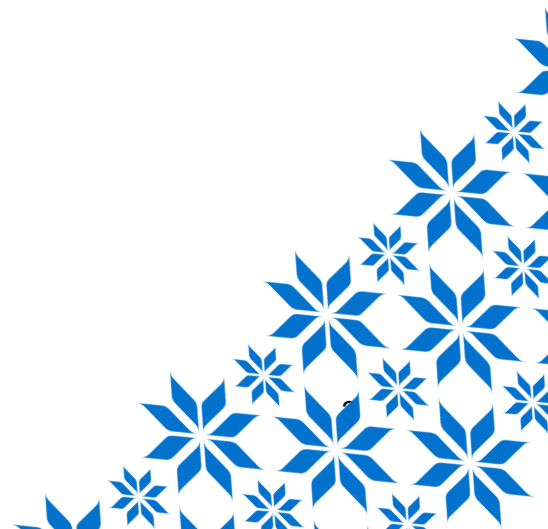
Käesolev soovituslik juhendmaterjal tugineb Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) projekti „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ raames loodud tugiisikuteenuse ja lapsehoiuteenuse kirjeldustele.

Tugiteenuste kirjeldused uuendati 2023 aastal Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna poolt koostöös kohalike omavalitsustega.

Teenuste kirjelduste muutmise ettepanekutega saab pöörduda Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna poole

Tugiteenuste määramise põhimõtted	4
I TUGIISIKUTEENUS	6
Teenuse sihtgrupp.....	6
Teenuse eesmärk	6
Teenuse kirjeldus.....	6
Tugiisik ja nõuded personalile	7
Teenuse osutamine	8
Tugiisikuteenus lapse kodus.....	8
Tugiisikuteenus haridusasutuses	8
Tugiisikuteenus vaba aja veetmisel	10
Tugiisik lapse saatjana.....	10
II LAPSEHOIUTEENUS	11
Teenuse sihtgrupp.....	11
Teenuse eesmärk	11
Teenuse kirjeldus.....	11
Lapsehoidja ja nõuded personalile.....	11
Nõuded teenuse osutamise ruumidele ja inventarile	13
Teenuse osutamine	14
Teenuse osutamise koht	14
III TEENUSTE TAOTLEMINE.....	15
Teenuste taotlemine ja vastutav isik.....	15
Teenuse vajaduse hindamine	15
Vajalikud dokumendid.....	15
Teenusele suunamine	16
Menetluse pikkus	17
Teenuse osutamise maht.....	17
Vanema roll teenuseosutajaga suhtlemisel	17
Teenuse finantseerimise põhimõtted	17
IV SOOVITUSED TEENUSTE KORRALDAMISEKS.....	18
Soovitused tugiisiku töö korraldamiseks	18
Soovitused lapsehoidja töö korraldamiseks	19
V KLIENDI TAGASISIDE JA ÕIGUSED	20
VI ÕIGUSAKTID	20
Tugiisikuteenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid	20
Lapsehoiuteenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid	21
Tugiteenuste kirjelduste uuendamise töögrupi liikmed.....	22

Tugiteenuste määramise põhimõtted

2015-2022 aastatel toetati Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) projekti “Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine” kaudu raske ja sügava puudega lastele tugiteenuseid ning riik eraldas toetusfondi kaudu kohalikele omavalitsustele (KOV) toetust raske ja sügava puudega laste sotsiaalteenuste rahastamiseks. 2023. aastast lõppes projekti toetus, kuid KOV-ide jaoks muutus riigi toetusfondi vahendite kasutamine paindlikumaks ja puude raskusastme olemasolu asemel seotuks lapse hooldus- ja abivajadusega.

ESF puudega laste tugiteenuste projekti ajal kehtisid teenuseosutajatele ja kohalikele omavalitsustele nõuded tugiteenuste osutamiseks, mis olid välja toodud lapsehoiu-, tugiisiku- ja transporditeenuse kirjeldustes. Pärast projekti perioodi lõppemist avaldasid kohalikud omavalitsused soovi lapsehoiuteenuse ja tugiisikuteenuse kirjelduste uuendamiseks.

Sotsiaalhoolekande seaduse (2. jagu) alusel on KOV kohustatud osutama 13 sotsiaalteenust, millest 5 on ettenähtud muuhulgas lapsele (tugiisikuteenus, turvakoduteenus, sotsiaaltransporditeenus, lapsehoiuteenus, asendushooldusteenus). Lisaks võib KOV korraldada ka teisi sotsiaalteenuseid ja maksta toetusi, näiteks:

- Sotsiaalnõustamine
- Psühholoogiline nõustamine
- Rehabilitatsiooniteenuse täiendav rahastamine
- Abivahendite täiendav rahastamine
- Päevakeskused
- Hooldajatoetus ja sellega kaasnev sotsiaalkindlustus
- Koolitused lapsevanematele, lastele
- Üritused ja lapsevanemate tugigruppide loomine
- Toetused ja hüvitised (vajaduspõhised ja sihtotstarbelised)
- Riide- ja toiduabi

Üldjuhul on kõik abi saamise võimalused kohalike omavalitsuste kodulehekülgedelt leitavad vastavate kordade alt.

Tulenevalt Lastekaitseseaduse § 27¹ jõuab alates 2023. aasta algusest sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) kaudu kohalike omavalitsusteni ülevaade piirkonnas elavate laste kohta, kellele on puude raskusastme tuvastamist taotletud. Info alusel tuleb ühendust võtta peredega, kes on taotlenud lapsele puude raskusastet. Kontaktivõtmise eesmärgiks on ennetavalt uurida, kas ja milles laps või pere abi vajab, sealhulgas anda ülevaade kohaliku omavalitsuse ning riigi poolt pakutavatest teenustest ja toetustest.

Sotsiaalhoolekande seaduse § 15 lg 1 alusel selgitab kohaliku omavalitsuse (KOV) üksus välja abi saamiseks pöördunud isiku abivajaduse ja sellele vastava abi ulatuse ning korraldab abi osutamist või aitab abi saamiseks vajalikes tegevustes. Üldjuhul fikseeritakse lapse abivajadus ja vajalik tegevuskava lapse juhtumiplaanis. Kui lapse abivajadus on lahendatav ühe teenuse või toetusega, siis juhtumi algatamiseks alati vajadust ei ole.

Teenuste määramisel on oluline hinnata kõiki lapsele ja perele pakutavaid toetusi ja teenuseid koos, et saada parim ülevaade veel vaja minevast lisatoest. Teenus ja toetus peab olema lapse abivajadust vähendav ja arengut toetav. Enne teenuse määramist tuleb fikseerida esialgne abivajadus ja pärast sobiva teenuse määramist hinnata abivajadus uuesti üle vahehindamisel, kas ja mil määral on rakendatud meede lapse ja pere abivajadust vähendanud. Teenust määrates on oluline rääkida läbi teenusega seotud tegevused nii lapse, lapsevanema kui koostöövõrgustikuga, et toetada koostööd, info liikumist ning samadel eesmärkidel lapsele ja perele toe pakkumist.

Lapse abivajaduse hindamise abistamiseks on loodud lapse heaolu hindamise käsiraamat, milles on üheks tööriistaks ka heaolu hindamise kolmnurga meetod. Käsiraamat ja kolmnurk uuendati Euroopa Sotsiaalfondi toel koostöös kohalike omavalitsustega 2023. aastal ja see on leitav www.lasteabi.ee/spetsialistile.

Juhendmaterjal on sisult soovituslik ja koostatud suure hooldus- ja abivajadusega lapse, sealhulgas puudega lapse toetamiseks.

Foto: canva.com

I TUGIISIKUTEENUS

Teenuse sihtgrupp

Suure hooldus- ja abivajadusega lapsed vanuses 0-18 aastat (18-aastaseks saanud laps vajadusel kuni kalendriaasta lõpuni), kes vajavad sotsiaalsete, psühholoogiliste või terviseprobleemide tõttu juhendamist, julgustamist, järelevalvet ja motiveerimist. Teenust saav laps elab oma kodus või on asendushooldusel.

Teenuse eesmärk

Sotsiaalhoolekande seaduse § 23 lg 1 kohaselt on **tugiisikuteenuse** eesmärgiks iseseisva toimetuleku toetamine olukordades, kus laps vajab sotsiaalsete, majanduslike, psühholoogiliste või tervislike probleemide tõttu oma kohustuste täitmisel ja õiguste teostamisel olulisel määral kõrvalabi. Kõrvalabi seisneb juhendamises, motiveerimises ning lapse suurema iseseisvuse ja omavastutuse võime arendamises.

Lõike 3 järgi on lapsele tugiisikuteenuse osutamise eesmärk koostöös last kasvatava isikuga lapse arengu toetamine, sealhulgas vajaduse korral puudega lapse puhul hooldustoimingute sooritamine. Tugiisik abistab last arendavates tegevustes, juhendab ja motiveerib igapäevaelus toime tulema, abistab suhtlemisel perekonnaliikmetega või väljaspool kodu.

Teenuse toetab lapsele eakaaslastega võrdsete võimaluste tagamist koos ea- ja võimetekohase arengu toetamisega sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks. Tugiisikuteenus toetab ka lapsevanemate hoolduskoormuse vähendamist ja tööhõives osalemist. Teenuse toel on lapsevanemal võimalik tegeleda töö otsimisega, enese täiendamisega, teiste pereliikmete eest hoolitsemisega, hobidega tegelemisel jne.

Teenuse kirjeldus

Teenuse sisuks on lapse juhendamine, abistamine ja jõustamine last arendavates tegevustes, kohustuste täitmisel, õiguste teostamisel ja/või keerulise olukorraga toimetulekul. Tugiisik abistab last arendavate tegevuste läbiviimisel, õpetab ja julgustab igapäevaelus toime tulema.

Tugiisik võib vajadusel olla ka lapsele saatjaks. Tugiisik abistab ja motiveerib last õppimisel ning aitab suhelda nii perekonnaliikmetega kui ka isikutega väljaspool kodu.

Tugiisik koostöös last kasvatava isiku ja lapse spetsialistide võrgustikuga loob turvalise ja toetava kasvukeskkonna ning tingimused lapse iseseisvaks toimetulekuks. Tugiisik juhendab last eakohaselt, suunab igapäevaelu tegevustes ja eneseteeninduslikes toimingutes (hügieen, riietumine jms), toetab sotsiaal-emotsionaalse toimetuleku saavutamist, suhtlemist ja kontaktide loomist, tööskuste arendamist ja tööharjumuse kujundamist, arendus- ja õppeprotsessis osalemist.

Tugiisikuteenuse osutamisel lähtutakse lapse personaalsest toevajadusest. Tugiisikuteenuse eesmärk ja tugiisiku täpsemad tööülesanded kirjeldatakse tugiisikuga sõlmitud lepingus või ametijuhendis. Tugiisiku tegevused ning teenuse osutamise aeg ja koht on eelnevalt lapsevanemaga kokku lepitud. Teenuse osutamine toimub ainult lapse seadusliku esindaja teadmisel ja nõusolekul. Lepinguliste tegevuste korrektseks täitmiseks annab lapsevanem ülevaate lapse tervisliku seisundi, raviskeemi, päevakava, harjumuspärase käitumise, sh pere tavade ja väärtuste, emotsionaalse väljendusvormide, meelis- ja häirivate tegevuste jm vajaliku

teabe kohta. Tugiteenuse osutamiseks vajalik lisateave sõltub teenuse osutamise eesmärgist ja koguda tuleb vaid seda infot, mis on teenuse osutamiseks vajalik.

Tugiisik ja nõuded personalile

Tugiisiku ülesanne on koostöös lapsevanema(te)ga toetada lapse igakülgset arengut ja toimetulekut. Lapse võimete maksimaalseks arendamiseks on oluline, et tugiisik keskendub eelkõige lapse juhendamisele ja abistamisele ning vajadusel teeb koostööd last ümbritseva pere- ja spetsialistide (kohalik omavalitsus, haridus-, hoolekande- ja meditsiinasutused jt) võrgustikuga.

Lapse tugiisik võib olla korraga ühel lapsel või määratud vaheldumisi mitut last toetama.

Lapsega töötav tugiisik:

- õpetab last enda eest hoolitsema;
- sooritab vajadusel hooldustoiminguid;
- julgustab igapäevaelus toime tulema;
- aitab kaasa sotsiaalsete suhete ning kontaktide loomisele ja arendamisele;
- aitab kaasa lapse tööoskuste arendamisele ja tööharjumuse kujundamisele;
- abistab ning juhendab last haridusasutuses arendus- ja õppeprotsessis osalemisel;
- loob turvalise keskkonna;
- aitab luua tingimused võimalikult iseseisvaks toimetulekuks.

Tugiisiku töös on väga olulised isikuomadused ja suhtlemisoskus. Kasuks tuleb rahulikkus, oskus kuulata ja realistlikke eesmärke seada, tunnustamisoskus ja optimism.

Tugiisik oskab näha erivajadusega last tervikuna ning suhelda lapse, tema pere ja lähedastega.

Tugiisik vastab järgmistele nõuetele:

- täisealine isik;
- läbinud tugiisiku koolituse ja/või lapsehoidja tasemeõppe või koolituse ja/või olemas eelnev lastega töötamise kogemus;
- sobib teenuse saajaga.

Tugiisik teab oma vastutust lapse ohutuse ja turvalisuse eest ning tegutseb vastavalt olukorrale. Peab kinni vastastikuse usalduse, lugupidamise ja konfidentsiaalsuse põhimõtetest.

Tugiisik peab vastama Sotsiaalhoolekande seaduse §25 lõige 1-2 sätestatud tingimustele:

- Teenuse osutamisel lähtub teenust vahetult osutav isik teenuse osutamise haldusaktist või halduslepingust.
- Teenust ei tohi vahetult osutada isik:
 - 1) kelle karistatus tahtlikult toimepandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara;
 - 2) kes on teenuse saaja esimese või teise astme üleneja või alaneja sugulane;
 - 3) kes elab alaliselt või püsivalt samas eluruumis teenuse saajaga.

Lapsega töötav isik peab vastama Lastekaitseseaduse § 18 ja § 20 sätestatud tingimustele.

Teenuse osutamine

Teenuse osutaja võib olla füüsilisest isikust ettevõtja, juriidiline isik, kohaliku omavalitsuse üksus ja riik täidesaatva riigivõimu asutuste kaudu.

Lapse ja pere, tugiisiku ja teenuse tulemuslikkuse huvides on oluline, et last toetav isik ja laps omavahel sobiksid, seetõttu on teenusesaajal õigus enne lepingu sõlmimist tugiisikuga kohtuda.

Teenuseosutaja:

- korraldab tugiisikute värbamist, lepingu ettevalmistust ja sõlmimist ning vahetut teenuse osutamist;
- vajadusel loob koostööd võimaldava kontakti haridusasutusega ning selgitab sealsetele töötajatele teenuse osutamise seotud tingimusi.

Teenuse vahetu osutaja on kohustatud tegema koostööd lapse spetsialistide võrgustikuga, sealhulgas KOV-i juhtumikorraldajaga.

Tugiisikuteenust osutatakse üldjuhul päevasel ajal, kui laps vajab kõige enam juhendamist, abistamist ja toetust. Täpsem teenuse pakkumise aeg fikseeritakse teenuselepingus.

Tugiisikuteenus lapse kodus

Lapsevanema(te) poolt antakse teada kodustest reeglitest ja kokkulepetest (söömise ja magamise kohad ning ajad, nutiseadmete kasutamine, televiisori vaatamise ajad, keelatud tegevused jms).

- Tugiisik kasutab lapse kodus olevaid esemeid ja vahendeid heaperemehelikult.
- Tugiisik ei ole üldjuhul lapsega kodus lapse haiguse ajal. Erijuhul on eelnevalt kokkulepitud (tugiisiku-lapsevanema-rahastaja vahel sõlmitud lepingus).
- Tugiisiku tööülesannete hulka ei kuulu pere teiste laste hoidmine, hooldamine, õpetamine ega muude teenuste osutamine.
- Tugiisiku tööülesannete hulka ei kuulu majapidamistööd välja arvatud juhul, kui need tegevused kuuluvad lapsega seotud igapäevategevuste juurde – näiteks lapse juhendamine igapäevastes tegemistes.

Tugiisikuteenus haridusasutuses

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 37 lg 2 kohaselt tagatakse vajaduse korral õpilasele koolis tasuta vähemalt eripedagoogi, logopeedi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi (edaspidi koos tugispetsialistid) teenus. Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks loob võimalused kooli pidaja ning teenuse rakendamist korraldab direktor. Õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamiseks ja õpilasele vajaliku toe pakkumiseks loob PGS § 46 lg 1 järgi võimalused kooli pidaja ning selle korraldab direktor.

Haridusliku erivajadusega õpilase toetamine haridusasutuses on haridusasutuse tugipersonali ülesanne ning üldjuhul korraldab seda haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija ehk HEVKO.

Lapse erivajadustest tingitud personaalne abistamine haridusasutuses on korraldatud haridusasutuse tugipersonali (näiteks abiõpetaja) poolt, kuid erijuhtudel ka tugisikuteenuse kaudu. Erijuhud on näiteks olukorrad, kus laps vajab üks ühele tuge nii tundide ajal, kui vahetundidel ja lapse kõrvalabi vajadust ei ole võimalik katta abiõpetaja või assistendi teenusega. Erijuhtude alla ei kuulu need olukorrad, kus laps vajab tuge ainult vahetundide ajal (näiteks järelevalve tagamiseks, hügieenitoimingute sooritamiseks, liikumisel abistamiseks, söömisel abistamiseks jm) või kindla toimingu sooritamisel (näiteks ravimite andmine, veresuhkru mõõtmine, süsivesikute arvestamine toidus jm). Kui lapse toe vajadus haridusasutuses on erinevatel kellaaegadel ja lühikese perioodi jooksul siis selline teenuse vajadus peab olema tagatud haridusasutuse või tervishoiuteenuse osutaja poolt ja ei ole põhjendus tugisiku teenuse saamiseks. Tugisikuteenus on näidustatud, kui lapse tervises seisundist tuleneva hooldusvajaduse või väljakutset esitavast käitumisest tulenevalt on lapse enda ja ümbritsevate inimeste elu ja tervise kaitseks vajalik pidev individuaalne kõrvalabi, juhendamine või järelevalve.

Alates 2018. aastast eraldatakse kohalikele omavalitsustele tasandus- ja toetusfondi kaudu tegevuskulu toetust õpilastele tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks ning tugispetsialistide tööjõukulude katmiseks. Seaduse muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt antakse tegevuskulu toetust eesmärgiga toetada tõhustatud ja erituge vajavatele lastele vajalike tugiteenuste, kohandatud õppematerjalide, -vahendite ja -keskkonna pakkumisega seotud kulude katmist.

Tõhustatud ja erituge vajavate õpilaste õppetöö läbiviimiseks võib tegevuskulu toetust kasutada abiõpetaja ja õpetaja abi (või ka õpetaja assistendi) rakendamiseks. Abiõpetaja ülesandeks on abistada õpetajat teise õpetajana õppetunnis töös erivajadustega õpilasega ning aidata tuge vajavat õpilast õppeülesannete sooritamisel. Õpetaja abi ülesandeks on õpetaja abistamine õpilast toetava õpi- ja kasvukeskkonna loomisel, sh materjalide ettevalmistamisel, paljundamisel, jagamisel, järelevalve korraldamisel. Abiõpetaja ja õpetaja abi palkamise otsustab ning tema täpsemad tööülesanded määrab kool koostöös kooli pidajaga. Lisaks on kohalikul omavalitsusel kui kooli pidajal põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevalt kohustus tagada õpilasele koolis eripedagoogi, logopeedi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus. Teenust saab pakkuda koolis töötav tugispetsialist või korraldatakse tugispetsialisti teenus teenusepakkuja kaudu. Erinevate haridusasutuse spetsialistide rollid on kirjeldatud Harno (2022) poolt koostatud dokumendis “Juhendmaterjal õpilase toetamiseks koolis”, mis on leitav [Rajaleidja](#) ja [Harno](#) koduleheküljel.

Konkreetselt teenuse vajaduse hindamine ning otsus, kas palgata kooli õpetajale lisatugi (abiõpetaja, õpetaja abi, õpetaja assistent vm töötaja) või rakendada tugisikuteenust õpilasele toimub juhtumipõhiselt. Nii tavakoolis kui ka koolieelse lasteasutuse erirühmades ja erivajadustega laste koolis kuuluvad põhipersonali hulka lisaks õpetajatele ka erinevad tugispetsialistid ning sel juhul on oluline kõikide osapoolte kaasamine teenuse vajaduse hindamise protsessi.

Haridusliku erivajaduse hindamiseks, sh õpikeskkonnas lisatoe vajaduse täpsustamiseks ja sobilike hariduslike meetmete soovitamiseks on lapsevanemal võimalus pöörduda õppenõustamise teenusele.

Haridusasutuses last juhendav ja abistav tugisik kaastakse last toetavate spetsialistide (õpetajad, tugipersonal jt) võrgustikku. Võrgustiku koostöös täpsustatakse erinevate osapoolte ootused koostööle ning määratletakse rollid (kohustused, vastutus, õigused, vajalikud ajamäärad jms). Ühiselt arutatakse läbi ootused koostööle, määratletakse tugisiku roll meeskonnaliikmena, lepitakse kokku tööülesanded, vastutus ja õigused. Haridusasutuses käiva

lapse puhul teavitab õpetaja või lapsevanem tugiisikut lapse individuaalses arenduskavas või arenguvestlusel kokku lepitud olulistest eesmärkidest ja tegevustest.

Koostöös teavitatakse ja juhendatakse tugiisikut lapse arengu toetamiseks vajalikest toimingutest, mis on vanemaga täpsustatud lapse arenguvestlusel ning fikseeritud lapse individuaalses arenduskavas.

Tugiisikuteenuse pakkumisel haridusasutuses tuleb arvestada, et:

- lapse tugiisik tegeleb ainult lepingu alusel määratud lapse/laste (kokkulepitud tingimustel) toetamisega ning ta ei saa samal ajal pakkuda tugiisikuteenust teistele lastele;
- lapse tugiisik ei saa samaaegselt olla klassis või rühmas õpetaja, õpetaja abi, abiõpetaja või juhendaja;
- laps kaasatakse kõikidesse ea- ja jõukohastes tegevustes ning tugiisikuteenusel olevat last ei eraldata eakaaslaste tegevusest tema erivajaduse tõttu;
- juhul kui laps vajab tegevustest, sh kollektiivist eemaldamist, tegutseb tugiisik eelnevalt võrgustikukoostöös kokkulepitud tegevuskava alusel;
- tugiisik toetab last õppeprotsessis (kuulab õpetaja korraldusi ja juhendab vajadusel), ta ei vastuta lapse õppeprotsessi korralduse ja õpitulemuste eest.

Tugiisikuteenus vaba aja veetmisel

Tugiisik võib lapsele olla saatjaks ka vaba aja veetmisel, huvitegevuses, terviseasutuses või muudes avalikes kohtades, kus laps vajab lisatuge. Tugiisik võib lapsega suhtlemiseks kasutada ka telekommunikatsioonivahendeid, kui see on eelnevalt lapsevanemaga kokku lepitud. Teenusega seotud kulutused hüvitab lapsevanem või eelneval kokkuleppel teenuse tellija (näiteks kohaliku omavalitsuse üksus).

Oluline on infovahetus lapsevanemaga - lapse edusammudest või ette tulnud probleemsetest olukordadest väljaspool kodu viibitud ajal.

Tugiisik lapse saatjana

Linnaruumis või liikluses osalemine toimub lapsevanema ja tugiisiku omavahelisel kokkuleppel.

Tugiisik vastutab lapse heaolu ja turvalisuse eest transpordivahendisse sisenemisel, selle kasutamisel ja väljumisel. Vastavalt ühistranspordi seaduse § 34 on vedaja kohustatud riigisiselisel liinil tee-, vee- ja raudteeliikluses tasuta vedama last, kes ei ole käimasoleva õppeaasta 1. oktoobriks saanud seitsmeaastaseks, samuti last, kelle koolikohustuse täitmise alustamine on edasi lükatud, puudega kuni 16-aastast isikut, sügava puudega 16-aastast ja vanemat isikut, raske nägemispuudega isikut, sügava või raske nägemispuudega isiku saatjat või puudega isikut saatvat juht- või abikoera. Sõidusoodustusele õigust omav isik peab ühissõiduki juhi või muu kontrollimise õigusega ametiisiku nõudmisel esitama sõidusoodustuse õigust tõendava dokumendi. Ühistranspordi seadus § 36 sätestab sõidusoodustused ka puudega lapse saatjale, mis võib olla kuni 100 protsenti pileti täishinnast. Soodustuse ulatuse määrab kas linna – või vallavolikogu või veeliikluse valdkonna eest vastutav minister.

Kohaliku omavalitsusüksuse poolt korraldatavas sotsiaaltranspordis võib vajadusel olla lapsele täiendavalt saatjaks ka tugiisik.

II LAPSEHOIUTEENUS

Teenuse sihtgrupp

Suure hooldus- ja abivajadusega lapsed vanuses 0-18 aastat. Lapsehoiuteenust on õigus saada lapse hooldusõigust omaval isikul (lapsevanem, eestkostja) või lapse perekonnas hooldajal kuni selle kalendriaasta lõpuni, kui laps saab 18-aastaseks.

Teenuse eesmärk

Sotsiaalhoolekande seaduse § 45¹ lg 1 kohaselt on **lapsehoiuteenuse** eesmärgiks toetada last kasvatava isiku toimetulekut või töötamist või vähendada lapse erivajadusest tulenevat hoolduskoormust.

Lapsevanema toimetuleku toetamine hõlmab endas muudes igapäevaelu tegevustes osalemise soodustamist - töö otsimisel ja enese täiendamisel, vajadusel hoolduskoormusest puhkamisel, teiste pereliikmetega ja oma hobidega tegelemisel. Lapsevanem, eestkostja, lapse perekonnas hooldaja mõisteid kasutame kirjelduses edaspidi ühise nimetajana – lapsevanem.

Samuti on lapsehoiuteenuse eesmärgiks võimaldada lapsevanematele lapse hooldamisest vaba aega, et nad saaksid ajutiselt tegeleda teiste tegevustega (nt töö otsimine, koolitustel osalemine, puhkamine jms).

Teenuse kirjeldus

Lapsehoiuteenus on lapsevanema töötamist, õppimist või toimetulekut toetav teenus, mille osutamise ajal tagab lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoiuteenuse osutaja.

Lapse hooldamine võib tähendada lapse söötmist, pesemist või mähkmete vahetamist. Hooldustoimingud sõltuvad lapse vanusest ja oskustest. Lapse arendamise kohta õigusaktides nõudeid ei ole ning arendamise tase sõltub konkreetsest teenuseosutajast ja lapsehoidjast. Arendamise all mõeldakse eelkõige lapsega tegelemist - temaga rääkimist, lugemist, mängimist. Lapsehoidja järgib lapsevanema ja ka erialaspetsialistide poolt antud juhiseid ning nõuandeid lapse igapäevategevuste kohta.

Sotsiaalhoolekande seaduses lapsehoiuteenusele kehtestatud nõuded ei võimalda lapsehoiuteenuse osutajal anda lapsele alusharidust.

Lapsehoidja ja nõuded personalile

Lapsehoiuteenust võib osutada füüsilisest isikust ettevõtja, juriidiline isik või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus. Kohaliku omavalitsuse üksus võib halduslepinguga volitada

lapsehoiuteenuse osutamise eraõiguslikule juriidilisele isikule, füüsilisest isikust ettevõtjale või teise kohaliku omavalitsuse üksuse asutusele.

Lapsehoiuteenuse osutamisel peab teenuseosutajal olema tegevusluba.

Teenuse osutamisel tagab teenuseosutaja lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse.

Teenuse osutamisel lähtutakse kohaliku omavalitsuse üksuse ja/või teenuseosutaja välja töötatud teenuse osutamise korrast, mis sisaldab:

- teenusele seatud nõudeid;
- klienditeeninduse standardit (nt sotsiaalala töötaja eetikakoodeks);
- lapsehoiuteenuse osutaja peab kord kolme aasta jooksul läbi viima sisehindamise (Sotsiaalhoolekande seadus § 7).

Lapsehoidja:

- viib läbi hooldustoiminguid, arvestades lapse arengupotentsiaali ja päevarutiinide kujundamise vajadusega;
- kasutab ergonoomilisi võtteid ja abivahendeid;
- vajadusel viib läbi õendustoiminguid koostöös tervishoiutöötaja ja lapsevanemaga;
- manustab ravimeid vastavalt ettekirjutustele;
- jälgib naha seisukorda ja vajadusel kasutab vastavaid hooldusvahendeid;
- kasutab ja hooldab lapse organismi funktsioneerimist toetavaid meditsiiniabivahendeid;
- kasutab konkreetse lapse jaoks sobivaid alternatiivkommunikatsiooni võimalusi;
- koostöös spetsialistide ja lapsevanemaga leiab lapsele sobivad ja arengut toetavad kommunikatsioonitasandid.

Lapsevanem(ad) ei saa paluda teenuse tagamist nakkushaigust põdevale lapsele.

Lapsehoidjal on õigus keelduda nakkushaigust põdeva lapse hoidmisest. Lapsehoidjal, kes töötab rohkem kui ühe lapsega, on kohustus keelduda hoidmast nakkushaigust põdevat last.

Lapsehoidja peab olema:

- teovõimeline;
- olema lapsehoiuteenuse osutamiseks vajaliku füüsilise ja vaimse tervisega;
- vastama Sotsiaalhoolekande seaduse § 45⁴ lõige 1 punktides 1-3 sätestatud nõuetele:
 - 1) olema teovõimeline;
 - 2) olema lapsehoiuteenuse osutamiseks vajaliku füüsilise ja vaimse tervisega;
 - 3) vastama Sotsiaalhoolekande seaduse § 45¹³ lõike 1 punktides 3–7 sätestatud nõuetele.

Isik peab lapsehoidjana tegutsemiseks:

- omama kutseseaduse alusel antud lapsehoidja kutset (täpsem info www.kutsekoda.ee) või
- omama vähemalt kesk- või kutseharidust, töökogemust lastega ja sobivaid isikuomadusi, mida hindab tööandja;
- olema läbinud vähemalt 16-tunnise esmaabikoolituse viimase 36 kuu jooksul;
- on läbinud enne tööle asumist tervisekontrolli nakkushaiguste suhtes ja omab perearsti väljastatud tervisetõendit (SHS § 152, lg 4).

Lapsehoidjana võib tegutseda ka välisriigi kutsequalifikatsiooni omandanud isik, kui tema kutsequalifikatsioon on tunnustatud Sotsiaalministeeriumi poolt. Välismaalase kutsetunnistuse sobivust hindab Eesti Enic/Naric Keskus.

Lapsehoidja tegeleb lapsega teenuse osutamise kestel isiklikult. Lapsehoidja töö eesmärgiks on toetada lapse füüsilist, emotsionaalset, intellektuaalset ja sotsiaalset arengut.

Lapsehoidjal on vajalikud teadmised ja oskused lapse arengu toetamiseks ja hooldamiseks. Lapsehoidja kutsealal on välja töötatud kutsestandardid, kus on täpsemalt kirjeldatud töö edukaks tegemiseks vajalikud oskused, teadmised ja hoiakud.

Lapsehoidja töö eeldab head vaimset ja füüsilist tervist. Lapsehoidja on tasakaalukas ja hea pingetaluvusega, vastutus- ja empaatiavõimeline, usaldusväärne, loov ja koostööaldis ning lastest ja vanematest hooliv ning lugupidav.

Erivajadusega lapse hoidmisel on teenuse osutamiseks oluline põhjendatud info kogumine lapse erivajaduste kohta, hooliva ja salliva keskkonna loomine, füüsilise keskkonna loomine, sh abivahendite kasutamise toetamine, lapse arengupotentsiaali ja tugevate külgede toetamine. Suure hooldusvajadusega lapse hoidmisel tegeletakse igapäevaselt ka erinevate hooldustoimingutega (toitmine, hügieenitoimingud, liikumise toetamine, liigutamine, sh asendiravi).

Nõuded teenuse osutamise ruumidele ja inventarile

Nõuded lapsehoiuteenusele on välja toodud Sotsiaalhoolekande seaduses § 45³. Lapsehoiuteenust võib osutada lapsehoiuteenust saava lapse eluruumides või muudes lapsehoiuks sobivates ruumides. Kui lapsehoiuteenust osutatakse väljaspool lapsehoiuteenust saava lapse eluruumi, peavad lapsehoiuteenuse osutamise ruumid vastama rahvatervise seaduse alusel kehtestatud lapsehoiuteenuse tervisekaitsenõuetele. Lapsehoiuteenuse osutamisel korraga rohkem kui kümnele lapsele ühes tegevuskohas peavad lapsehoiuteenuse osutamise ruumid, nendele ruumidele juurdepääsuteed ja ruumidest väljapääsuteed vastama Ehitusseadustiku § 11 ja selle alusel kehtestatud nõuetele.

Lapsehoidja võib väljaspool lapsehoiuteenust saava lapse eluruumi hoida korraga kuni kümnet last. Kui lapsehoiuteenust saab korraga rohkem kui 5 last, loetakse raske- ja sügava puudega lapsi kahe lapse eest. Kui lapsehoidja hoiab ainult raske ja sügava puudega lapsi, siis võib ühel lapsehoidjal hoius olla korraga kuni viis raske või sügava puudega last.

Lapse eluruumides võib lapsehoidja hoida kuni viite raske või sügava puudega last, kaasa arvatud lapsehoidja enda samal ajal hooldamist vajavad isikud.

Kui lapsehoiuteenust osutatakse eluruumis, mis ei ole lapsehoiuteenust saava lapse eluruum, peab samas eluruumis elav täisealine isik:

- läbima korrapärase tervisekontrolli nakkushaiguste suhtes, sealhulgas iga kahe aasta järel kopsude röntgenuuringu ja tal peab olema nakkushaiguste tervisekontrolli läbimise kohta perearsti väljastatud tervisetõend.
- temalt ei ole perekonnaseaduses sätestatud alustel hooldusõigust ära võetud või seda ei ole piiratud;
- teda ei ole kõrvaldatud eestkostja kohustuste täitmiselt;
- ta vastab lastekaitseaduse §-s 20 sätestatud nõuetele;
- tal ei ole sõltuvust alkoholist ega narkootilistest ega psühhotroopsetest ainetest;

Teenuse osutamine

Teenust võib lapsele osutada ööpäevaringselt ja kõikidel nädalapäevadel, mil laps ei osale õppetöös haridusasutuses:

- koolieelses eas ja koduõppel olev laps: päeval, õhtul, nädalavahetusel või ööpäev läbi;
- põhiharidust omandav laps: pärast koolipäeva lõppu, õhtuti ja nädalavahetustel; koolivaheaegadel lisandub päevahoiu või ööpäevahoiu võimalus;
- koolipäevadel, mil õppetööd ei toimu (näiteks haridusasutuse elektrikatkestus, külmapühad, lapse arstivisiidil käimine vmt);
- noor, kellel on põhiharidus omandatud, aga kes ei ole kutseõppes: päeval, õhtul, nädalavahetustel ning vajaduse korral ööpäev läbi.

Lapsele võib samaaegselt lapsehoiuteenusega osutada ka muid tema toimetulekut soodustavaid, säilitavaid ja toetavaid teenuseid. Laps võib saada samaaegselt mitut erinevat teenust, aga otsene teenuseosutaja ei või olla üks ja sama isik. Lapsehoidja võib osutada lapsele muid teenuseid juhul, kui tal on selleks sobiv ettevalmistus.

Teenuse osutamise koht

Lapsehoiuteenuse osutamiseks on vajalik tegevusluba.

Lapsehoiuteenust võib osutada lapse kodus, lapsehoidja kodus ja teenuse osutaja ruumides. Kohaliku omavalitsuse üksus saab lapsehoiuteenust korraldades kasutada ka lasteaedade, koolide, päevakeskuste ning muid teenuse osutamiseks sobivaid ruume, kui need ruumid on aadressi täpsusega kantud lapsehoiuteenuse tegevusloale kui teenuse osutamise tegevuskohad.

Foto: canva.com

III TEENUSTE TAOTLEMINE

Teenuste taotlemine ja vastutav isik

Kohaliku omavalitsuse üksus kehtestab sotsiaalhoolekandeline abi andmise korra, mis sisaldab sotsiaalteenuste- ja toetuste kirjeldust ja rahastamist ning nende taotlemise tingimusi ja korda.

Teenuseid on õigus taotleda lapse hooldusõigust omaval isikul (lapsevanem ja eestkostja) või lapse perekonnas hooldajal, kelle enda ja lapse elukohana on registreeritud Eesti Vabariik. Teenuse taotlemiseks tuleb lapsevanemal pöörduda avaldusega kohaliku omavalitsuse üksuse poole, kus vanemale selgitatakse teenuse saamise tingimusi ja korda.

Kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaal- või lastekaitsetöötaja on juhtumikorraldaja, kes koostöös lapsevanema(te) ja last toetavate spetsialistide võrgustikuga hindab lapse abivajadust ja täpsustab toe ning kõrvalabi vajaduse. Teenuse taotlemise ja vajaduse andmed kajastatakse üldjuhul lapse juhtumiplaanis STAR programmis. Kohaliku omavalitsuse töötajal on õigus taotluse juurde küsida taotlejalt täiendavaid dokumente või muud lapse kohta käivat täiendavat infot.

Teenust saab kohaliku omavalitsuse üksus osutada ise (sõlmides töötajaga leping); korraldada teenuse kättesaadavuse läbi oma allasutuste või osta teenust ühelt või mitmelt teenusepakkujalt. Igal juhul on kohaliku omavalitsuse lastekaitse- või sotsiaaltöötaja roll teenuse vajadust ja eesmärkide täitmist perioodiliselt hinnata ning vajadusel muuta teenuseosutajat, teenuse mahtu või hinda.

Teenuse vajaduse hindamine

Teenuse vajadus hinnatakse kohaliku omavalitsusüksuse poolt ja fikseeritakse lapse juhtumiplaanis. Teenuse vajaduse hindamisel saab võtta aluseks lapsele eelnevalt koostatud rehabilitatsiooniplaani, haridusasutuse arengukaardi või muid asjakohaseid dokumente.

Kohaliku omavalitsuse üksus aitab lapsevanemat teenust vahetult osutava isiku valikul, jagab informatsiooni lapsehoiuteenuse ja teiste teenuste (riik ja KOV) saamise võimalustest, teenust osutavatest organisatsioonidest, erinevatest teenuse rahastamise allikatest jne.

Vajalikud dokumendid

Vajalike dokumentide loetelu kehtestab kohaliku omavalitsuse üksus. Dokumente võib paluda näha ka teenuseosutaja. Juhul kui lapsevanem ei soovi dokumente teenuseosutajale esitada võib teenuseosutaja keelduda teenuse pakkumisest.

Dokumentide kogumise osas tuleb hoiduda lapsevanema(te) liigsest koormamisest. See tähendab, et võimalusel peab juhtumikorraldaja vajaliku lisainformatsiooni koguma lapsevanema(te) teadmisel ise (väljavõtted ja päringud STAR-ist, iseloomustused

spetsialistidelt, avalduste täitmisel olla vajadusel vanema(te) kõrval jne). Iga dokumendi esitamise vajadus peab olema põhjendatud.

Lisainfo, mida kohaliku omavalitsuse üksus võib lapsevanemalt ja/või last toetavalt spetsialistilt küsida:

- avaldus teenuse saamiseks (kohaliku omavalitsuse üksuse välja töötatud vorm);
- lapse abivajaduse kirjeldus, milles lapsevanem põhjendab teenuse saamise vajaduse, iseloomustab last, kirjeldab tema oskusi, võimeid, käitumise eripära, hooldamise eritingimusi, abivahendite kasutamist jne;
- otsus puude raskusastme ja lisakulude tuvastamise kohta;
- lapse rehabilitatsiooniplaan;
- alates 16. aastaste laste puhul töövõime hindamise otsus;
- maakondliku või üleriigilise nõustamiskomisjoni soovitus;
- lapse iseloomustus haridusasutusest;
- lapse ravimiskeem - lapsele, kes vajab ravimeid, on koostatud lapsevanema poolt allkirjastatud ravimiplaan, mis antakse koos ravimitega üle teenuse osutamise eest vastutavale isikule;
- muu lapse abivajadust kirjeldav dokument (nt eriarsti või spetsialisti arvamus).

Teenusele suunamine

Teenusele suunamise aluseks on lapse seadusliku esindaja esitatud avaldus ning kohaliku omavalitsusüksuse lastekaitse- või sotsiaaltöötaja hinnatud vajadus taotletava teenuse järele. Kohalik omavalitsus on kohustatud teavitama lapsevanemat kirjalikult otsuse tegemisest (sealjuures põhjendama keeldumise või soovitud mahu väiksema andmise otsusest). Kui lapsel on õigus teenust saada, soovitab või aitab leida sobiva teenuseosutaja.

Kui hindamise käigus taotletava teenuse vajadust ei tuvastata, soovitab kohaliku omavalitsuse töötaja lapse abistamiseks teisi meetmeid.

Teenuse osutamise alustamisel teavitatakse isikut suuliselt või kirjalikult tema õigustest ja kohustustest teenuse saamise ajal.

Teenuse osutamiseks antakse kohaliku omavalitsuse poolt välja õigusakt ja/või sõlmitakse kahe- või kolmepoolne kirjalik leping teenuse korraldaja, lapse seadusliku esindaja ning teenuseosutaja vahel. Lepingusse märgitakse osutatava teenuse sisu, maht, kestus, olulised tingimused ning aruandluse kord.

Teenuse osutamisel lähtutakse kohaliku omavalitsuse üksuse ja/või teenuse osutaja välja töötatud teenuse osutamise korrast, mis sisaldab:

- teenusele seatud nõudeid;
- klienditeeninduse standardit (nt sotsiaalala töötaja eetikakoodeks);
- lapsehoiuteenuse osutaja peab kord kolme aasta jooksul läbi viima sisehindamise (Sotsiaalhoolekande seadus § 7).

Laps ja tema perekond kaasatakse teenuse kavandamise protsessi. Lapse arvamusega tuleb arvestada vastavalt lapse võimele teenuse kavandamisest aru saada.

Menetluse pikkus

Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse § 25 lg 1 alusel otsustab hüvitise andja hüvitise andmise kümne tööpäeva jooksul nõuetekohase taotluse esitamisest või muu hüvitisele õiguse tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumisest, asjaolu saabumisest või tingimuse täitmisest arvates, kui seadus ei sätesta teistsugust tähtaega.

Erilise vajaduse korral lähtuvalt vastamise keerukusest võib vastamise tähtaega pikendada kuni kahe kuuni. Isikut teavitatakse vastamise tähtaja pikendamisest ja pikendamise põhjusest. Kui isik jätab koos avaldusega esitamata nõutud andmed või dokumendid või kui avalduses on muid puudusi, saab määrata puuduste kõrvaldamise tähtaja. Tähtpäevaks puuduste kõrvaldamata jätmisel võib jätta avalduse läbi vaatamata.

Teenuse osutamise maht

Teenuse maksimaalse mahu määrab iga kohaliku omavalitsuse üksus enda kehtestatud korra alusel arvestades lapse abivajaduse hindamisel selgunud lapse abi- ja toevajadust ja lähtudes Perekonnaseaduse § 116 lg 2, mis sätestab, et vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest. Teenuse osutamise sagedus on erinev ja mahu hindamisel võetakse arvesse näiteks teisi teenuseid, mida laps ja perekond juba kasutavad, perekonda toetava võrgustiku olemasolu, vanema(te) tööhõives osalemist, sh ka muudes igapäevaelutegevustes osalemist, lapse toe vajadust, alternatiivsete teenuste pakkumise võimalusi.

Vanema roll teenuseosutajaga suhtlemisel

Lapsevanem kohustub tegema igakülgset koostööd vahetu teenuse osutajaga, sealhulgas jagama teenuse osutamiseks vajalikku teavet (lapse tavapärane päevakava, meelis- ja häirivad tegevused, ravimeeskonna, erialaspetsialistide soovitusi jms); koheselt teavitama teenuse osutamist takistavatest asjaoludest ja/või teenuse tingimuste muutmise vajadusest.

Lapsevanemal on lapsehoidja sobivuse hindamiseks õigus küsida lapsehoidja ettevalmistust ja töökogemust, tegevusluba ja infot karistusregistri andmete kohta (täiendav info toodud Lapsehoidja ja nõuded personalile alapunktis). Lapsega töötamise piirangute puudumist tuleb tööandjal kontrollida lapsehoidja tööle võtmisel ja edaspidi kord 12 kuu jooksul.

Teenuse finantseerimise põhimõtted

Riik on läbi toetusfondi sihtotstarbeliselt eraldanud kohalikele omavalitsustele rahalised vahendid suure hooldus- ja abivajadusega laste toetamise rahastamiseks. KOV-i üksusele riigieelarvest määratud toetuse kasutuse eesmärgiks on pakkuda tuge lähtudes sisulise hooldus- ja abivajaduse olemasolust. KOV-id saavad kasutada toetust selliste sotsiaalteenuste ja muu abi osutamiseks, mis toetavad abivajava lapse toimetulekut, ennetavad abivajaduse süvenemist ja aitavad vähendada perekonna hoolduskoormust.

See tähendab, et eraldatavaid vahendeid võib kasutada lisaks tugiisiku- ja lapsehoiuteenusele ka teisteks sotsiaalteenusteks ning muuks, mis lapse ja perekonna toimetulekut toetab (nt abivahendi soetamine, logopeediteenus jne). Sealjuures on oluline, et vahendite kasutamine on

põhjendatav. Nt abivahendi ostmise toetamine aitab vähendada vanema hoolduskoormust, toetab lapse toimetulekut ning ennetab abivajaduse süvenemist.

Lisaks eraldatavale riigipoolsele toetusele finantseerib abivajavate laste teenuseid ka KOV oma eelarvest.

Sotsiaalhoolekande seaduse § 16 lõike 1 alusel võib isikult võtta temale või tema perekonnale osutatava sotsiaalteenuse eest tasu. Võetav tasu oleneb teenuse mahust, maksumusest ja teenust saava isiku ning tema perekonna majanduslikust olukorrast. Kohaliku omavalitsuse üksus kehtestab enda osutatava sotsiaalteenuse eest võetava tasu tingimused ja suuruse. Tasu võtmise otsustab teenuse eest tasuv või teenust osutav asutus.

Sotsiaalteenuse eest võetava tasu suurus ei tohi olla teenuse saamisel takistuseks.

Kui isik või tema lähedased finantseerivad teenust kogu ulatuses ise, võib teenuseosutaja poole pöörduda ka otse ilma kohalikku omavalitsuse üksust kaasamata.

IV SOOVITUSED TEENUSTE KORRALDAMISEKS

Soovitused tugiisiku töö korraldamiseks

Tugiisik on palgaline töötaja, kes töötab töölepingu või käsunduslepingu alusel. Tugiisik võib olla nii kohaliku omavalitsuse, haridusasutuse, allasutuse või teenusepakkuja lepinguline töötaja. Lepingu liik (käsundus- või tööleping) sõltub töö iseloomust ja mahust. Töölepingulise töösuhte tuvastamiseks saab pöörduda töövaidlusorganisse, kas töövaidluskomisjoni või kohtusse.

Tugiisikuga lepingu sõlmimisel ja lepingu liigi valimisel tuleb hinnata, milline on teenuse tegelik sisu ja tugiisiku roll teenuse osutamisel. Töölepingu puhul täidab töötaja talle tööandja poolt antud ülesandeid ja teeb seda kokkulepitud ajal ja kohas. Samuti on töölepingu puhul eeldus, et tööd teeb isik, kellega on leping sõlmitud. Käsunduslepingu puhul osutab käsundisaaja käsundiandjale teenust ja saab selle eest tasu. Erisus võrreldes töölepinguga on alluvussuhte puudumine, mis tähendab, et käsundisaaja peab küll käsundi täitmisel järgima käsundiandja juhiseid, kuid käsundi täitmise viisi ja tingimused otsustab käsundisaaja ise. Käsundisaaja saab paindlikult otsustada, kus, kuidas ja millal ta teenust osutab.

Tugiisik pakub teenust kindlale isikule, kokkulepitud viisil, ajal ja kohas. Tugiisiku töö sisu, ülesanded ja korraldus võivad küll konkreetsest lapsest erineda, kuid need on siiski tööandjaga selgelt kokku lepitud, sellisel juhul on tugiisikul õigus töötada töölepinguga.

Tugiisikuteenuse paremaks osutamiseks on ka Sotsiaalministeerium pöördunud koos Lastefondi ja Eesti Puuetega Inimeste Kojaga kohalike omavalitsuste juhtide poole.

Tugiisiku tööle asumisel on soovitatav sissejuhatava koolituse korraldamine KOV-i või teenuseosutaja poolt, kus käsitletakse erinevaid asjakohaseid teemasid (tugiisikuteenuse osutamise alused ja eetika, esmaabi, seadusandlus, enamlevinud haigused ja erivajadused). Vastavalt võimalustele, kuid soovitavalt 1-2 korda aastas korraldatakse tugiisikutele täiendkoolitusi ning supervisioone. Tugiisikute tööd aitab paremini korraldada, kui asutuses on koolitamise ja tööjuhendamise süsteem.

Lapse ja tugiisiku sobivuse kindlustamiseks on oluline enne teenuse alustamist omavahel kohtuda.

Teenuse kasutamise kohta vormistatakse aruandlus lähtuvalt kokkuleppest ja asutuste sisesest korrast.

Soovitused lapsehoidja töö korraldamiseks

Vastavalt Perekonnaseaduse § 116 lg 2 on vanemal kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest, mistõttu lapsevanem ei saa olla oma lapsele lapsehoiuteenuse osutaja.

Lapsehoidja lähtub oma töös lapsevanema juhistest ja lapse huvidest. Teenuse osutamise alguses on oluline, et kohaliku omavalitsuse juhtumikorraldaja koostöös lapsevanemaga edastab teenuseosutajale lapse hooldamisega seotud olulise info. Lapse abivajaduse kirjelduses tuuakse välja teenuse saamise vajadus, kirjeldatakse lapse oskusi, võimeid, käitumise eripära, hooldamise eritingimusi, abivahendite kasutamist jne.

Koostöös lapsevanemaga lepatakse kokku teenuse osutamise päevad ning kellaajad, seatakse ühised eesmärgid, mida lapse eest hoolitsemisel ja arendamisel arvestatakse.

Lapsele, kes vajab ravimeid, on koostatud lapsevanema poolt allkirjastatud ravimiplaan, mis antakse koos ravimitega üle teenuse osutamise eest vastutavale isikule. Lapsehoidja ja lapsevanem vahetavad teineteisega regulaarselt lapse hooldamisega seonduvat teavet.

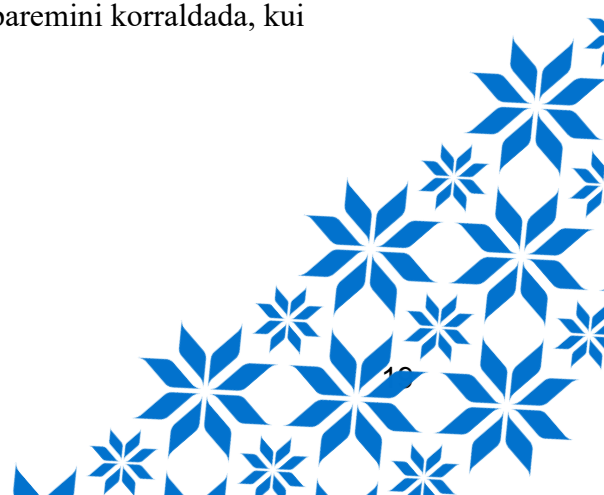
Lapsehoiuteenuse osutaja koostab vajadusel lapsele individuaalse arenduskava, kaasates lapsevanemad, kohaliku omavalitsuse juhtumikorraldaja ja tugispetsialistid. Lapsehoiuteenuse osutaja teeb lapse arengu toetamisel koostööd teiste spetsialistide (perearst, eriarstid jms), asutuste (koolid, lasteaiad rehabilitatsiooniasutused, Rajaleidja keskus jms), organisatsioonide (puudega laste, lastevanemate organisatsioonid jms) ja omavalitsusega (lapse juhtumikorraldajaga).

Lapsehoiuteenuse osutamise korral rohkem kui nelja tunni vältel tagab lapsehoiuteenuse osutaja lapse toitlustamise vastavalt lapsevanema ja lapsehoiuteenuse osutaja vahelisele kokkuleppele. Lapsehoiuteenuse osutaja peab toitlustamisel tagama toidu käitlejale kehtestatud nõuete täitmise vastavalt toiduseaduses sätestatule (hoiukodud, asutused).

Lapsehoiuteenuse osutamise päevakava määratakse kindlaks lapsehoidja ja lapsevanema vahelise kokkuleppe kohaselt, võttes arvesse lapse vanust, vajadusi, sh erivajadusi ja lapsehoiu kestust päevas.

Teenuse kasutamise kohta vormistatakse aruandlus lähtuvalt kokkuleppest ja asutuste sisesest korrast.

Vastavalt võimalustele, kuid soovitavalt 1-2 korda aastas korraldatakse lapsehoidjatele täiendkoolitusi ning supervisioone. Lapsehoidjate tööd aitab paremini korraldada, kui asutuses on koolitamise ja tööjuhendamise süsteem.

V KLIENDI TAGASISIDE JA ÕIGUSED

Tugiisikuteenus on kohaliku omavalitsuse poolt korraldatav teenus ja Sotsiaalhoolekande seaduse § 157 sätestab, et järelevalvet teostab Sotsiaalkindlustusamet.

Tugiisiku- ja lapsehoiuteenuse korraldamisel lähtutakse kohaliku omavalitsuse ja/või teenuseosutaja välja töötatud teenuse osutamise korrast, arvestades eelkõige:

- klienditeeninduse standardit (nt sotsiaalala töötaja eetikakoodeks);
- tagasisidesüsteemi (nt rahuolu-uuring, tagasiside küsimustikud, kaebuste ja ettepanekute vormid), kaebuste lahendamise protseduuri.

Oluline on teenuse korraldajale anda tugiisiku, lapsevanema ja teiste võrgustiku liikmete poolt regulaarselt ülevaadet lapse olukorrast ja teenuse mõjust. Vajalikud on perioodilised arutelud tugiisiku, lapsevanema ja sotsiaal- või lastekaitsetöötaja vahel, et hinnata teenuse asjakohasust ja mõju lapse arengule.

VI ÕIGUSAKTID

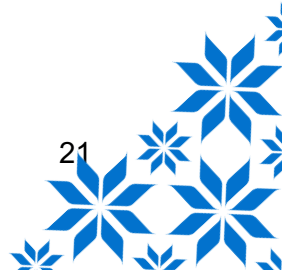
Tugiisikuteenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid

- Haldusmenetluse seaduse § 14-15 sätestavad taotluse esitamise korra ja taotluses esinevate puuduste kõrvaldamise võimalused
- Isikuandmete kaitse seaduse § 4 lg 2 p 3 on välja toodud, et andmed tervises seisundi ja puude kohta on delikaatsed;
- Isikuandmete kaitse seaduse §10 lg 1 sätestab, et isikuandmete töötlemine on lubatud üksnes andmesubjekti nõusolekul;
- Koolieelse lasteasutuse seadus §14 toob välja erivajadustega laste õiguse kasvada ja areneda elukohajärgses lasteasutuses;
- Lastekaitse seaduse § 18 lg 2 määratleb lapsega töötava isiku;
- Lastekaitse seaduse § 20 toob välja lapsega töötava isikuna töötamise piirangud;
- Märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus § 6 sätestab taotlusele vastamise tähtaja;
- Perekonnaseaduse §113-114 sätestab vanemate ja lapse üldise õigussuhte;
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse 4.jagu käsitleb haridusliku erivajadusega õpilase õppekorralduslikud erisused;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 14 lg 2 reguleerib sotsiaalhoolekandelise abi andmise korra;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 16 sätestab sotsiaalteenuste eest võetava tasu;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 23-25 sätestab tugiisikuteenuse eesmärgi, sisu, kohaliku omavalitsuse üksuse kohustused ja nõuded teenust vahetult osutavale isikule;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 157 sätestab riikliku ja haldusjärevalve;

- Põhikooli ja gümnaasiumi seaduse § 82 lg 3 p 4 reguleerib kooli rahastamist ja eelarvet ning tegevuskulu toetuse kasutamist tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks;
- Ühistranspordiseadus § 32 lg 3 sätestab puudest tuleneva sõidusoodustuse olemasolu tõendi;
- Ühistranspordiseadus § 34 määratleb tasuta sõidu õiguse riigisisel linilveol;
- Ühistranspordiseadus § 36 määrab ära sõidusoodustuse alla 16 aastase puudega lapse saatjale.

Lapsehoiuteenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid

- Ehitusseadustik § 11 sätestab ehitisele esitatavad nõuded;
- Haldusmenetluse seaduse § 14-15 sätestavad taotluse esitamise korra ja taotluses esinevate puuduste kõrvaldamise võimalused;
- Isikuandmete kaitse seaduse § 4 lg 2 p 3 on välja toodud, et andmed tervises seisundi ja puude kohta on delikaatsed;
- Isikuandmete kaitse seaduse § 10 lg 1 sätestab, et isikuandmete töötlemine on lubatud üksnes andmesubjekti nõusolekul;
- Lastekaitse seaduse § 18 lg 2 määratleb lapsega töötava isiku;
- Lastekaitse seaduse § 20 toob välja lapsega töötava isikuna töötamise piirangud;
- Märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse § 6 reguleerib märjukirjale või selgitustaotlusele vastamise aja;
- Perekonnaseaduse § 116 sätestab vanemate õigused ja kohustused;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 10 reguleerib lapse juhtumiplaani koostamist;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 14 reguleerib sotsiaalhoolekandelise abi andmise korra;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 15 reguleerib kohaliku omavalitsuse hindamiskohustuse ja abi andmise;
- Sotsiaalhoolekande seaduse § 16 sätestab sotsiaalteenuste eest võetava tasu;
- Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse § 45¹-45⁴ kirjeldab üldiselt lapsehoiuteenuse olemust;
- Sotsiaalhoolekande seadus § 151 lg 1 sätestab lapsehoiuteenuse osutamiseks nõutava tegevusloa olemasolu;
- Sotsiaalhoolekande seadus § 157 sätestab riikliku ja haldusjärelevalve;
- Sotsiaalhoolekande seadus § 152 lg 4 sätestab tervisekontrolli nõude lapsehoidjale.

Tugiteenuste kirjelduste uuendamise töögrupi liikmed

Vastutav liige: Marta Rohtla, Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna nõustamisteenuste talituse puudega laste tugiteenuste juht;

Töögrupi liikmed:

Anne Vällmann, Paide Linnavalitsus
Anneli Lepik, Elva Vallavalitsus
Rahel Tamm, Kambja Vallavalitsus
Krista Järv, Sotsiaalministeerium
Kristiina-Raivi Vilepaju, Kuusalu Vallavalitsus
Maarja Kähr, Sotsiaalkindlustusamet
Marge Maidla, Kambja Vallavalitsus
Marge Savik, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
Svea Auväart, Mustvee Vallavalitsus

Dokumendi uuendamisele aitas kaasa Sotsiaalkindlustusameti teenusedisainer Kadri Moppel.

Arvamuse avaldamiseks esitatud:

Aasa Harjak, Sotsiaalkindlustusamet
Brit Tammiste, Sotsiaalministeerium
Kristi Kähär, Eesti Puuetega Inimeste Koda
Leeni Tammeväli, SA Eesti Agrenska Fond
Mailis Kaljula, Eesti Linnade ja Valdade Liit
Marge Hindriks, Sotsiaalministeerium
Maris Oolu, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet
Piret Liba, Haridus- ja teadusministeerium

Tugiteenuste kirjeldus kinnitatud 28.12.2023.